

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCA EURÓPSKEJ ÚNIE S LATINSKOU AMERIKOU A KARIBIKOM

PETER JANČOVIČ¹

Development Assistance of the European Union to Latin America and the Caribbean

Abstract: *The aim of this article is to identify main directions of the European Union's development policy implemented towards Latin America and the Caribbean and to delimit trends of development assistance provided by the EU. The EU represents the most important partner for development in Latin America and the Caribbean. With regard to relatively high levels of income in most of Latin American and Caribbean countries, the official development assistance does not play a role of crucial source of external funding in the region. Nowadays, development assistance acts as a mediator or an instrument of mobilization of domestic as well as other external sources of financing for economic development. In conclusion, the EU's development assistance still has its relevance to Latin America and the Caribbean. It helps to overcome the specific regional problems, achieve sustainable development goals and ensure inclusive socioeconomic growth. Development aid is more and more promoted by alternative ways such as policy dialogue, trilateral assistance, blending, trade liberalization or increasing investment activity in the region, rather than providing official development assistance.*

Key words: *EU, Latin America and the Caribbean, development aid*

JEL Classification: F35, F63

¹ Ing. Peter Jančovič, University of Economics in Bratislava, Slovak Republic, e-mail: peter.jancovic@cuba.sk

1 Úvod

Otázky rozvojovej spolupráce zo strany hospodársky vyspelých štátov sa dostávajú do popredia v období po druhej svetovej vojne a vo väčšej intenzite po ukončení procesu dekolonizácie Afriky a Ázie. Medzi hlavné motívy poskytovania rozvojovej pomoci možno zaradiť úsilie zabezpečiť prosperitu a rast svetovej ekonomiky, eliminovať potenciálny zdroj nestability a konfliktu na štátnej alebo medzinárodnej úrovni, humanitárny a morálny aspekt pomoci, solidaritu, pocit zodpovednosti bývalých koloniálnych mocností, snahu pomáhať chudobnejším alebo len presadzovanie politicko-ekonomických a strategických záujmov darcov rozvojovej pomoci v zahraničí. Práve Európska únia, jej inštitúcie a členské štáty, predstavuje dlhodobo najväčšieho aktéra v oblasti poskytovania rozvojovej spolupráce, ktorá patrí medzi jednu z priorit vonkajších vzťahov EÚ. Dôvody poskytovania rozvojovej pomoci zo strany EÚ majú svoj socioekonomický, normatívny (hodnotový) a environmentálny rozmer. Na jednej strane je cieľom Únie, ako integračného zoskupenia ekonomicky vyspelých štátov, podporovať hospodársky a sociálny rozvoj menej vyspelých štátov medzinárodného spoločenstva. Na druhej strane základom rozvojovej spolupráce Európskej únie s tretími krajinami je aj presadzovanie hodnôt založených na demokracii, právnom štáte, rodovej rovnosti a ľudských právach. K uvedeným dimenziám rozvojovej spolupráce EÚ je potrebné pridať aj jej environmentálny rozmer, ktorý je spojený s konceptom udržateľného rozvoja a dôrazom na ochranu životného prostredia. Rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc patria medzi spoločné právomoci EÚ a členských štátov, čo znamená, že ich realizácia sa spravuje zásadou subsidiarity a proporcionality a rozvojová politika EÚ sa dopĺňa s bilaterálnou rozvojovou spolupracou jej členských štátov.

Hlavným cieľom článku je identifikovať základné smery rozvojovej politiky Európskej únie uplatňovanej voči regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku a vymedziť súčasné výzvy a trendy rozvojovej spolupráce EÚ s daným regiónom. V článku tiež venujeme pozornosť významu oficiálnej rozvojovej pomoci ako zdroju externého financovania rozvoja a porovnávame podiel tohto zdroja financovania rozvoja v jednotlivých ekonomikách regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku. V práci vychádzame zo skutočnosti, že oficiálna rozvojová spolupráca (ODA) je základným a tradičným nástrojom financovania rozvojovej spolupráce, na základe čoho jej venujeme osobitnú pozornosť v druhej časti predkladaného článku. Hlavnými aktérmi pri

poskytovaní rozvojovej pomoci sú inštitúcie EÚ a jednotlivé členské štáty, resp. ich špecializované agentúry, ktorých súčasná rozvojová spolupráca s vybraným regiónom je taktiež charakterizovaná v druhej časti. Oficiálna rozvojová pomoc tiež predstavuje jeden zo základných zdrojov externého financovania rozvoja, a preto sa v tretej časti článku venujeme komparácii podielu tohto zdroja financovania rozvoja v súčasných latinskoamerických a karibských ekonomikách. Štvrtá časť sa zaoberá výzvami a trendmi rozvojovej spolupráce Európskej únie vo vzťahu k štátom regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku. Záverom tohto článku je zhodnotenie najpodstatnejších zistení v kontexte súčasnej rozvojovej spolupráce.

Pre naplnenie cieľa článku sme využili viaceré metódy skúmania, medzi ktorými dominujú analýza a deskripcia rozvojovej spolupráce EÚ s Latinskou Amerikou a Karibikom, komparácia rozvojovej pomoci EÚ na medzištátnej, ale aj medziregionálnej úrovni a generalizácia základných zistení o skúmanej problematike. Pri spracovaní článku sme čerpali údaje predovšetkým z oficiálnych stránok a štatistických databáz jednotlivých inštitúcií, prípadne orgánov Európskej únie, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, Svetovej banky a OSN, konkrétne Hospodárskej komisie OSN pre Latinskú Ameriku. Pre získavanie dát vzťahujúcich sa na oficiálnu rozvojovú pomoc zohral význam Výbor OECD pre rozvojovú pomoc, ktorý predstavuje medzinárodné fórum najväčších poskytovateľov oficiálnej rozvojovej pomoci a ktorého členmi sú inštitúcie Európskej únie a väčšina jej členských štátov. Niektoré konštatácie sú podložené relevantnými vedeckými štúdiami vzťahujúcimi sa na rozvojovú spoluprácu s regiónom Latinskej Ameriky a Karibiku.

2 Oficiálna rozvojová pomoc

Oficiálna rozvojová pomoc (ODA – *Official Development Assistance*) je definovaná v rámci OECD ako vládna pomoc poskytovaná za stanovených podmienok, ktorej primárnym cieľom je podporovať hospodársky rozvoj a prosperitu v rozvojových krajinách (OECD, 2020a). ODA sa stala hlavným nástrojom financovania rozvojovej spolupráce zo strany hospodársky vyspelých štátov. Avšak potrebné je vziať do úvahy aj skutočnosť, že rozvojová pomoc je tiež financovaná súkromným sektorom, inými rozvojovými štátmi, rôznymi nadáciami alebo charitatívnymi či mimovládnyimi organizáciami. Oficiálna

rozvojová pomoc môže byť uskutočňovaná bilaterálne, teda priamo od poskytovateľa, resp. darcu pomoci smerom k príjemcovi, alebo multilaterálne, prostredníctvom špecializovaných rozvojových inštitúcií, predovšetkým v rámci OECD, Svetovej banky, OSN, či prostredníctvom inštitúcií Európskej únie. Toky ODA do Latinskej Ameriky a Karibiku sú najčastejšie realizované formou finančných grantov, zvýhodnených pôžičiek, odpustením dlhu, technickou pomocou alebo inými spôsobmi (ECLAC, 2015). V podmienkach Európskej únie je multilaterálna rozvojová pomoc spravidla financovaná z prostriedkov rozpočtu EÚ a táto inštitucionálna rozvojová spolupráca je v kompetencii Európskej komisie. Okrem toho jednotlivé členské štáty poskytujú tradičnú bilaterálnu oficiálnu rozvojovú pomoc na vládnej úrovni.

Výbor OECD pre rozvojovú pomoc (DAC – *Development Assistance Committee*) vypracováva a aktualizuje zoznam štátov a teritórií, ktoré sú oprávnené prijímať oficiálnu rozvojovú pomoc. Ide o štáty klasifikované Svetovou bankou ako štáty s nízkym alebo stredným príjmom a najmenej rozvinuté štáty, ktoré sú definované v rámci OSN. Do zoznamu DAC oprávnených príjemcov ODA na rok 2020 patria nasledujúce štáty regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku (OECD, 2020b):

- najmenej rozvinuté štáty a štáty s nízkym príjmom: Haiti,
- štáty s nižším stredným príjmom: Bolívia, El Salvador, Guatemala², Honduras, Nikaragua,
- štáty s vyšším stredným príjmom: Antigua a Barbuda³, Argentína, Belize, Brazília, Dominika, Dominikánska republika, Ekvádor, Grenada, Guyana, Jamajka, Kolumbia, Kostarika, Kuba, Mexiko, Panama³, Paraguaj, Peru, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny, Surinam, Venezuela.

Z uvedeného zoznamu vyplýva, že 27 štátov z 33 suverénnych štátov regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku patrí medzi oprávnených príjemcov oficiálnej rozvojovej pomoci poskytovanej členmi DAC za rok 2020. Medzi štáty, ktoré sa nenachádzajú na zozname oprávnených príjemcov ODA pre rok 2020, teda štáty klasifikované Svetovou bankou ako krajiny s vysokým príjmom na

² Guatemala bola Svetovou bankou klasifikovaná v rokoch 2019 – 2020 ako štát s vyšším stredným príjmom, ale napriek tomu spĺňa kritériá pre zaradenie do zoznamu DAC oprávnených príjemcov ODA.

³ Podľa klasifikácie Svetovej banky za roky 2019 – 2020, Antigua a Barbuda a Panama sa stali štátmi s vysokým príjmom, meraným prostredníctvom HND na obyvateľa, a preto je pravdepodobné, že budú zo zoznamu príjemcov ODA po revízii v roku 2020 vylúčené.

obyvateľ a patria Bahamy, Barbados, Čile, Svätý Krištof a Nevis, Trinidad a Tobago a Uruguaj.

Európska únia, jej inštitúcie a členské štáty, je najväčším poskytovateľom oficiálnej rozvojovej pomoci na svete. Od roku 2000 štáty a inštitúcie EÚ sa podieľajú približne 50 – 60 % na globálnej oficiálnej rozvojovej pomoci (Kingsbury et al., 2016, s. 166). To platí aj pre prípad Latinskej Ameriky a Karibiku, kde Európska únia predstavuje najdôležitejšieho partnera pre rozvoj daného regiónu. Súčasnú politicko-ekonomickú vzťahy medzi EÚ a daným regiónom sú ovplyvnené historickými (bývalými koloniálnymi) a kultúrnymi väzbami s jednotlivými členskými štátmi EÚ, a to predovšetkým vzťahmi so Španielskom a Portugalskom, ale aj s Francúzskom a Holandskom, pokiaľ ide o ich zámorské územia či regióny nachádzajúce sa prevažne v Karibiku. Podľa Camerona (2012) do konca 80. rokov 20. storočia boli vzťahy medzi EÚ a Latinskou Amerikou najmä politického charakteru a k zmene došlo v 90. rokoch, keď sa začal zvyšovať dôraz na ekonomickú a obchodnú dimenziu daných bi-regionálnych vzťahov. Medzi hlavné ciele rozvojovej spolupráce Európskej únie s latinskoamerickými krajinami možno zaradiť rozvoj inovatívneho prístupu k spolupráci, podporu vzdelávania a výskumu, odstraňovanie sociálnych rozdielov, zmierňovanie klimatických zmien, podporu regionálnych integračných procesov a v neposlednom rade podporu plnenia cieľov udržateľného rozvoja (Európska komisia, 2020a). Nový európsky konsenzus o rozvoji z roku 2017 potvrdzuje, že odstránenie chudoby zostáva prioritou rozvojovej politiky EÚ a zároveň zosúladuje túto politiku s cieľmi udržateľného hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja, ktoré sú definované Agendou 2030 pre udržateľný rozvoj.

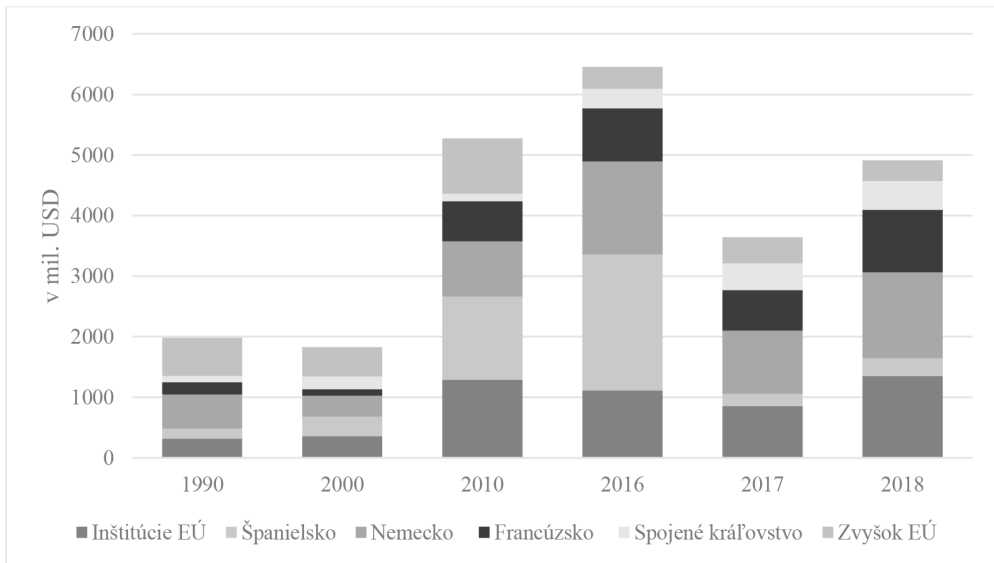
Nový európsky konsenzus o rozvoji (2017) a Európska únia, Latinská Amerika a Karibik: spájanie síl pre spoločnú budúcnosť (2019) predstavujú rámcové dokumenty pre regionálnu multilaterálnu spoluprácu medzi EÚ a Latinskou Amerikou a Karibikom (Európska komisia, 2020a). Rozvojová spolupráca EÚ s regiónom Latinskej Ameriky a Karibiku sa uskutočňuje primárne prostredníctvom Nástroja financovania rozvojovej spolupráce (DCI – *Development Cooperation Instrument*), ktorý zahŕňa rôzne geografické a tematické programy a je financovaný z rozpočtu EÚ. Rozvojová spolupráca s karibskými štátmi, zámorskými územiami a regiónmi je financovaná z Európskeho rozvojového fondu (ERF), ktorý je postavený mimo rozpočtu EÚ a bol vytvorený ako nástroj na poskytovanie pomoci krajinám ACP (Africké, karibské a tichomorské štáty). V roku 2010 bol predstavený Investičný nástroj

pre Latinskú Ameriku (LAIF) a v roku 2012 to bol Investičný nástroj pre Karibik (CIF), ktorých cieľom je financovať rozvojové investičné projekty kombináciou finančných prostriedkov EÚ (zdroje LAIF pochádzajú z DCI a zdroje CIF sú z ERF) s finančnými zdrojmi iných rozvojových inštitúcií, národných vlád alebo súkromného sektora (LAIF, 2020). Tieto nástroje tiež zahŕňajú mechanizmy, ktoré sú zamerané na priame financovanie a podporu rozvoja výrobného sektora ekonomiky. V rámci Nástroja financovania rozvojovej spolupráce prijala EÚ Regionálny program pre Latinskú Ameriku na roky 2014 – 2020, ktorý sa skladá z dvoch komponentov – regionálny (kontinentálny) a subregionálny, vzťahujúci sa konkrétne na rozvojovú spoluprácu EÚ so Strednou Amerikou. Európska únia alokovala 917,9 mil. EUR na tento sedemročný program (Európska komisia, 2020).

2.1 Bilaterálna rozvojová pomoc

Približne 6,83 % z celkovej oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Európskou úniou, jej inštitúciami a členskými štátmi, za rok 2018, plynulo do štátov regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku (OECD, 2020c). Z uvedeného vyplýva, že spomedzi ostatných rozvojových regiónov sveta, ako sú subsaharská Afrika, južná a stredná Ázia alebo Blízky východ a severná Afrika, región Latinskej Ameriky a Karibiku prijal najnižší podiel ODA poskytnutej zo strany Európskej únie. Dôvodom toho je predovšetkým skutočnosť, že väčšina štátov regiónu patrí do skupiny štátov s vyšším stredným príjmom na obyvateľa. Inštitúcie EÚ poskytli v roku 2018 oficiálnu rozvojovú pomoc latinskoamerickým a karibským štátom vo výške 1 354,23 mil. USD, čo predstavuje 8,08 % z celkovej nimi poskytnutej ODA v danom roku (OECD, 2020c). Ako vyplýva z údajov na grafe 1, medzi najväčších bilaterálnych darcov ODA vo vzťahu k danému regiónu dlhodobo patria Nemecko, Španielsko a Francúzsko. Pokiaľ ide o konkrétne členské krajiny EÚ, najväčším darcom rozvojovej pomoci v monetárnom vyjadrení za rok 2018 bolo Nemecko, ktoré alokovalo 1 417,09 mil. USD do regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku (graf 1). Na druhom mieste bolo Francúzsko s poskytnutou rozvojovou pomocou v hodnote 1 033,35 mil. USD, za ním nasledovali Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska – 474,07 mil. USD a Španielsko 291,42 mil. USD (graf 1).

Španielske kráľovstvo je štátom, ktorý dlhodobo alokuje najväčší podiel z ročne poskytnutej ODA do krajín Latinskej Ameriky a Karibiku. Za rok 2018 plynulo až 44,32 % z celkovej oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Španielskom

Graf č. 1: Toky ODA z EÚ do Latinskej Ameriky a Karibiku vo vybraných rokoch

Prameň: vlastné spracovanie podľa údajov OECD.

do daného regiónu (OECD, 2020c). Dôvodom toho sú historicko-koloniálne, kultúrne (predovšetkým jazykové a náboženské), zahraničnopolitické, hospodárske a obchodné väzby s krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku. Wang (2016) tvrdí, že rozvojová pomoc je jedným zo základných komponentov španielskej zahraničnej politiky uplatňovanej vo vzťahu k Latinskej Amerike. Podľa údajov na grafe 1 čistá ODA Španielska dosiahla v roku 2016 svoju najvyššiu úroveň 2,24 mld. USD, čo predstavovalo až 88,02 % z celkovej španielskej oficiálnej rozvojovej pomoci, ktorá bola poskytnutá v danom roku. Dôvodom tohto vysokého objemu rozvojovej pomoci bolo výnimočné odpustenie dlhu pre Kubu, vo výške približne 2,12 mld. USD (Donor Tracker, 2020). Dohoda o reštrukturalizácii kubánskeho dlhu bola podpísaná v období normalizácie bilaterálnych vzťahov medzi Španielskom a Kubou.

Európska únia sa podieľala 47,31 % na celkovej oficiálnej rozvojovej pomoci (bilaterálnej aj multilaterálnej), ktorá bola prijatá krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku v rokoch 2000 – 2018 (OECD, 2020c). Na základe uvedených údajov sa Európska únia, inštitúcie EÚ a jej členské štáty, stala najväčším poskytovateľom oficiálnej rozvojovej pomoci krajinám regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku. Druhým najväčším poskytovateľom ODA

latinskoamerickým a karibským štátom sú Spojené štáty americké, pričom na treťom mieste je Medzi-americká rozvojová banka (OECD, 2019a). Najväčšími príjemcami oficiálnej rozvojovej pomoci, poskytnutej Európskou úniou za rok 2018, sú Kolumbia – 1 183,24 mil. USD, Ekvádor – 346,92 mil. USD, Brazília – 300,61 mil. USD, Peru – 265,73 mil. USD, Mexiko – 260,32 mil. USD a Bolívia – 235,99 mil. USD (OECD, 2020c). Pokiaľ ide o sektorovú alokáciu prostriedkov oficiálnej rozvojovej pomoci EÚ, väčšina z nich tradične plynie do oblasti sociálnych služieb (predovšetkým na vzdelanie a zdravotnú starostlivosť), ekonomickej infraštruktúry a do výrobného sektora.

3 Rozvojová pomoc ako zdroj externého financovania rozvoja

Priame zahraničné investície, portfóliové investície, oficiálna rozvojová pomoc, remitencie a pôžičky predstavujú hlavné zdroje externého financovania rozvoja v mnohých rozvojových krajinách. V porovnaní s inými zdrojmi externého financovania oficiálna rozvojová pomoc zohráva dôležitú úlohu najmä v prípade financovania menej rozvinutých štátov – najmenej rozvinutých štátov a krajín klasifikovaných Svetovou bankou ako štáty s nízkym príjmom, prípadne s nižším stredným príjmom. Dôvodom tu je predovšetkým skutočnosť, že do tejto skupiny rozvojových krajín plynie relatívne malý objem súkromného zahraničného kapitálu, predovšetkým PZI, ktoré tieto štáty nedokážu efektívne prilákať. Navyše, menej rozvinuté krajiny majú často limitovaný alebo nemajú žiadny prístup na medzinárodné kapitálové trhy. Primárnym cieľom finančných tokov v podobe oficiálnej rozvojovej pomoci je napomáhať dlhodobému hospodárskemu rozvoju v krajinách regiónu (Reyes a Sawyer, 2011, s. 236). V prípade tradičnej ODA vlády zvyčajne poskytujú týmto krajinám prostriedky buď v podobe finančných grantov, alebo ako zvýhodnené pôžičky, ktoré majú slúžiť na podporu hospodárskeho rozvoja alebo financovania deficitu bežného účtu platobnej bilancie. Podľa Morrissey (2001) existuje niekoľko mechanizmov, prostredníctvom ktorých ODA prispieva k hospodárskemu rastu. Rozvojová pomoc zvyšuje investície do fyzického a ľudského kapitálu, podporuje inštitucionálne zmeny, prispieva k transferu technológií a vedomostí, čím zvyšuje efektívnosť kapitálu a podporuje endogénne technologické zmeny v prijímajúcej krajine (Morrissey, 2001, s. 41). Európska únia, ako najväčší poskytovateľ ODA krajinám Latinskej Ameriky a Karibiku, zohráva v tomto smere dôležitú úlohu (tabuľka 1).

Tabuľka č. 1: Vybrané údaje vzťahujúce sa na ODA podľa prijímajúcich krajín

Štát	Čistá ODA ako % HND, 2018	Podiel ODA na tvorbe hrubého kapitálu, v %, 2018	Podiel ODA EÚ na celkovej ODA, v %, 2018	Podiel ODA EÚ na celkovej ODA, v %, 2017	Podiel ODA na celkových externých fin. tokoch, v %, 2017
Antigua a Barbuda	1,098	n/a	5,60	26,31	5
Argentína	0,014	0,065	35,92	n/a	1
Belize	1,974	9,403	34,50	38,32	22
Bolívia	1,851	8,761	32,46	35,82	32
Brazília	0,023	0,149	70,05	71,21	1
Čile	0,026	0,117 (2017)	n/a	63,77	1
Dominika	5,238	n/a	49,74	38,02	34
Dominikánska republika	0,106	0,392	5,30	45,56	2
Ekvádor	0,376	1,409	87,54	70,70	6
El salvádor	1,011	4,668	42,17	47,59	4
Grenada	2,857	n/a	3,75	41,78	7
Guatemala	0,511	4,153	31,61	26,34	4
Guyana	2,710	7,051	29,29	24,56	30
Haiti	10,200	35,412	22,12	15,83	24
Honduras	2,952	10,783	26,35	23,24	9
Jamajka	0,659	2,694	64,81	40,47	3
Kolumbia	0,552	2,511	67,13	39,01	4
Kostarika	0,166	0,825	41,87	23,74	3
Kuba	2,995 (2016)	6,203	27,43	33,87	85
Mexiko	0,045	0,194	48,23	66,72	1
Nikaragua	2,748	11,692	27,59	12,41	21
Panama	0,064	0,161 (2017)	52,23	n/a	1
Paraguaj	0,410	1,778	40,76	49,62	12
Peru	0,209	0,933	60,18	n/a	5
Sv. Lucia	0,473	4,142	48,24	54,55	9
Sv. Vincent a Grenadíny	2,183	5,66 (2017)	32,00	22,15	7
Surinam	0,408	n/a	48,81	65,42	9
Uruguaj	0,078	0,483	n/a	71,10	8
Venezuela	n/a	n/a	72,51	71,69	22

Pozn.: Vybrané údaje nie sú dostupné pre Bahamy, Barbados, Sv. Krištof a Nevis a Trinidad a Tobago, v skúmanom období. Podiel ODA EÚ na celkovej prijatej ODA (v %) predstavuje percentuálny podiel celkovej vyplatenej ODA inštitúciami EÚ a jej členskými štátmi na celkovej čistej prijatej bilaterálnej a multilaterálnej ODA konkrétnym štátom, v danom roku a v bežných cenách.

Prameň: vlastné spracovanie podľa OECD a Svetovej banky.

Vo všeobecnosti medzi najväčších príjemcov čistej ODA, vyjadrenej v pomere k HND, patria malé ostrovné rozvojové štáty (SIDS), ktoré sú najcitlivejšie na externé vplyvy, a to konkrétne karibské štáty ako Haiti, Grenada, Kuba, Dominika, Svätý Vincent a Grenadíny, Svätý Krištof a Nevis, Antigua a Barbuda a iné štáty (tabuľka 1). Ďalšími významnými príjemcami ODA sú stredoamerické štáty ako Honduras, Nikaragua, Belize a El Salvador. Najväčšími príjemcami ODA subregiónu Južnej Ameriky sú Guyana a Bolívia. Štáty, ktoré sú definované IMF ako silne zadlžené chudobné krajiny (HIPC) – Bolívia, Guyana, Haiti, Honduras a Nikaragua, patria tradične medzi najväčších príjemcov ODA vyjadrenej v pomere k hrubému národnému dôchodku (MMF, 2020). Je to tak najmä v dôsledku schémy Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky pre znižovanie, resp. odpustenie dlhu. Pri realizácii tejto iniciatívy zohráva Európska únia duálnu úlohu – znižuje dlh zadlženým rozvojovým štátom a poskytuje im priame dary (EUR-Lex, 2020). Haiti, ako najmenej rozvinutý štát, najviac závisí od prijímania ODA, čoho dôkazom je vysoký podiel rozvojovej pomoci na HND tohto štátu – 10,2 % (tabuľka 1). V roku 2010 prijatá ODA predstavovala až 43,49 % HND Haiti, hlavným dôvodom poskytnutia vysokého objemu ODA boli enormné ekonomické a iné škody spôsobené v dôsledku zemetrasenia v roku 2010 (Svetová banka, 2020). Zároveň ODA sa podieľa viac ako jednou tretinou na tvorbe hrubého kapitálu v ekonomike Haiti. Podľa údajov v tabuľke č. 1 ODA reprezentovala približne jednu štvrtinu z celkových externých finančných tokov, ktoré krajina za rok 2017 prijala.

Význam oficiálnej rozvojovej pomoci ako zdroja externého financovania rozvoja v krajinách Latinskej Ameriky a Karibiku klesá. Najväčší podiel na celkových zdrojoch vonkajšieho financovania rozvoja v regióne Latinskej Ameriky a Karibiku za rok 2017 mali PZI (55 %), remitencie (28 %), portfóliové investície (6 %), ostatné oficiálne toky (5 %) a následne až ODA (4 %) z celkových zdrojov externého financovania rozvoja (OECD, 2020d). V prípade Bolívie, Haiti, Dominiky, Venezuely a Belize predstavovali remitencie najvýznamnejší zdroj vonkajšieho financovania za rok 2017. Za remitenciami nasledovala ODA, ktorá tvorila 34 % z celkového vonkajšieho

financovania rozvoja v prípade Dominiky, 32 % v Bolívii, 24 % v prípade Haiti a 22 % vo Venezuele a na Belize (tabuľka 1). Uvedená skutočnosť je dôkazom predpokladu, že najmenej rozvinuté štáty a niektoré štáty so stredným príjmom nedisponujú dostatočnými kapacitami na prilákanie súkromného zahraničného kapitálu. Pokiaľ ide o Kubu, na základe údajov z tabuľky 1, ODA predstavovala najdôležitejší zdroj vonkajšieho financovania rozvoja s podielom až 85 % na celkových externých finančných tokoch, ktoré štát v roku 2017 prijal. Európska únia sa podieľala jednou tretinou na externom financovaní rozvoja Kuby prostredníctvom rozvojovej pomoci v roku 2017. Zahraničné investície v ekonomike Kuby nepredstavujú zdroj vonkajšieho financovania. Okrem spomínaných príčin možno sem pridať aj politický a ekonomický systém Kuby, ktorý nedokáže efektívne prilákať súkromný zahraničný kapitál.

S poskytovaním oficiálnej rozvojovej pomoci je často spájaná otázka, do akej miery je táto pomoc účinná a či vlastne prispieva k socioekonomickému rozvoju prijímajúcej krajiny. Táto problematika sa stala predmetom niekoľkých vedeckých štúdií. Autori ako Burnside a Dollar (2000) tvrdia, že rozvojová pomoc stimuluje hospodársky rast v rozvojových krajinách s kvalitnými inštitúciami a vhodnými hospodárskymi politikami, zatiaľ čo rozvojová pomoc v štátoch so slabými inštitúciami a neefektívnymi politikami má minimálny, resp. nemá žiadny význam. Vo všeobecnosti predpokladom na efektívne využitie prostriedkov rozvojovej pomoci je existencia kvalitného inštitucionálneho prostredia, nízkej miery korupcie a politickej stability v prijímajúcej krajine. Podľa Tezanos et al. (2013) rozvojová pomoc je alokovaná v Latinskej Amerike predovšetkým do oblastí s relatívne nižšími príjmami, a tak prispieva k znižovaniu sociálnych rozdielov v regióne. Navyše, táto pomoc má potenciál efektívnejšieho využitia v štátoch s nižšou mierou korupcie (Tezanos et al., 2013). Castells-Quintana a Larrú (2015) empiricky dokázali, že ODA má významný vplyv na znižovanie príjmovej nerovnosti v Latinskej Amerike a Karibiku. Uvedené štúdie zdôvodňujú význam rozvojovej pomoci v danom regióne aj napriek tomu, že väčšina krajín patrí do skupiny štátov s vyšším stredným príjmom na obyvateľa. Podľa Glennie (2011) štáty s vyšším stredným príjmom majú relatívne menšiu potrebu prijímania rozvojovej pomoci, ale na druhej strane rozvojová pomoc v týchto krajinách je zvyčajne efektívnejšie využitá.

Štvrté fórum na vysokej úrovni o efektívnosti rozvojovej pomoci, ktoré sa uskutočnilo v roku 2011 v Busane, uznalo, že k rozvoju dochádza

prostredníctvom komplexnej súhry PZI, remitencií, domácich zdrojov rozvoja, súkromných pôžičiek, rovnako ako oficiálnej rozvojovej pomoci. Avšak na medzinárodnom fóre sa tiež dospelo k záveru, že ODA by skôr mala mobilizovať a sprostredkovať iné nástroje rozvoja, ako zohrávať úlohu hlavného zdroja externého financovania rozvoja. Rozvojová pomoc je teda iba jedným z nástrojov a môže efektívnejšie prispievať k rozvoju v spojitosti s inými činiteľmi, ako sú rastúci vzájomný obchod, zvyšujúce sa súkromné investície alebo efektívnejšia hospodárska politika prijímajúceho štátu (Kingsbury et al., 2016, s. 172). Podľa Sanahuja et al. (2015) kombinácia viacerých súkromných a verejných zdrojov, vrátane ODA, je nevyhnutná pre dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja Agendy 2030 v rozvojových krajinách. Regionálny nástroj pre rozvoj v prechodnom období (2018) predstavuje iniciatívu pre Latinskú Ameriku a Karibik vedenú EÚ, ktorá je založená na novom prístupe k medzinárodnému rozvoju (EU External Action, 2018). Cieľom tohto nástroja je podporiť udržateľný a inkluzívny rast, multilaterálne partnerstvo a vnútroštátne stratégie rozvoja, a to so zreteľom na vyššiu úroveň príjmov per capita vo väčšine krajín tohto regiónu. Uvedené skutočnosti vedú k čiastočnému záveru, že oficiálna rozvojová pomoc nepredstavuje kľúčový zdroj externého financovania rozvoja v krajinách Latinskej Ameriky a Karibiku, ale naďalej má svoje opodstatnenie.

4 Výzvy rozvojovej spolupráce Európskej únie

Rozvojová spolupráca EÚ s krajinami regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku je odlišného charakteru ako rozvojová spolupráca s krajinami subsaharskej Afriky, Blízkeho východu a severnej Afriky alebo s niektorými európskymi susedskými štátmi. Za hlavné dôvody tu možno považovať geografickú vzdialenosť medzi EÚ a Latinskou Amerikou, historické a politické súvislosti, a to konkrétne geopolitické a ekonomické dominantné postavenie USA na americkom kontinente, ktoré bolo deklarované už Monroeovou doktrínou z roku 1823. V neposlednom rade význam v tomto smere zohráva aj relatívna ekonomická vyspelosť mnohých latinskoamerických krajín, kde väčšina štátov je klasifikovaná ako štáty s vyšším stredným príjmom. Dôkazom toho je prijatie Regionálneho nástroja EÚ pre rozvoj v prechodnom období, ktorý reaguje na rozvojové výzvy latinskoamerických krajín s vyššou úrovňou príjmov. Samotný termín *rozvoj v prechodnom období* možno interpretovať

ako prechod z jednej príjmovej skupiny do druhej (vyššej) a hovorí o iných prioritách a výzvach socioekonomického rozvoja. Taktiež región Latinskej Ameriky a Karibiku disponuje špecifickými problémami, ako sú napr. obchod s drogami, kriminalita a korupcia, regionálne rozdiely, stav infraštruktúry či vysoká miera socioeconomickej nerovnosti. Problémy vysokej miery príjmovej nerovnosti a iných socioekonomických rozdielov v mnohých krajinách latinskoamerického regiónu sa opäť dostávajú do popredia, čo možno potvrdiť aj mnohými civilnými protestmi a nepokojmi z roku 2019.

Ekonomický výhľad OECD pre Latinskú Ameriku (2019) vymedzil štyri hlavné výzvy pre udržateľný rozvoj v regióne – zvýšenie produktivity práce a diverzifikáciu hospodárskej a exportnej štruktúry, zefektívnenie a skvalitnenie inštitucionálnej základne, pokrok v oblasti sociálnej ochrany a poskytovania sociálnych služieb a prechod k nízkouhlíkovému hospodárstvu (OECD, 2019b). Uvedené výzvy predstavujú tiež príležitosti pre alokáciu prostriedkov a zintenzívnenie rozvojovej spolupráce Európskej únie s latinskoamerickými a karibskými krajinami v daných oblastiach. Význam zároveň zohráva aj medzinárodná asistancia pre znižovanie príjmovej nerovnosti, ktorá je charakteristická pre Latinskú Ameriku a Karibik. Podľa Feenyho (2003) rozvojová pomoc môže mať priamy vplyv na zmierňovanie socioeconomickej nerovnosti prostredníctvom jej alokácie do najchudobnejších regiónov prijímajúcej krajiny, zameraním pomoci na najzraniteľnejšie skupiny obyvateľov alebo alokáciou pomoci do sociálne najdôležitejších odvetví, ako sú vzdelávanie, zdravotníctvo a sanitácia.

4.1 Alternatívne nástroje rozvojovej spolupráce s Latinskou Amerikou

Okrem oficiálnej rozvojovej pomoci je dôležitý aj samotný politický dialóg, ktorý je jedným z nástrojov uskutočňovania vonkajších vzťahov EÚ. Normatívna dimenzia rozvojovej spolupráce EÚ s inými regiónmi je reprezentovaná aj Nástrojom partnerstva, ktorého cieľom je presadzovať strategické záujmy, princípy a hodnoty EÚ na globálnej úrovni, rovnako ako prispievať k plneniu Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj (Európska komisia, 2020b). Ide o alternatívny nástroj rozvojovej pomoci prostredníctvom posilňovania politickej spolupráce a dialógu s mnohými krajinami, najmä tými, ktoré patria do skupiny štátov s vyšším príjmom alebo nie sú oprávnenými príjemcami bilaterálnej rozvojovej pomoci. Rozvojová politika EÚ by mala byť sprevádzaná aj

prosperšnou obchodnou politikou pre zúčastnené strany a v neposlednom rade aj rastúcou investičnou aktivitou. Súčasné liberalizačné tendencie v obchode medzi EÚ a mnohými štátmi Latinskej Ameriky a Karibiku, na bilaterálnej alebo medziregionálnej úrovni, môžu prostredníctvom zvýšenia podielu na svetovom obchode a vytvárania dodatočných príjmov zo zahraničného obchodu prispievať k ďalšiemu hospodárskemu rozvoju štátov regiónu. Navyše, niektoré obchodné dohody sú asymetrické z dôvodu nerecipročnej liberalizácie obchodu v prospech partnerských krajín EÚ, ktorých cieľom je zohľadniť odlišnú úroveň hospodárskeho rozvoja obchodných partnerov. Ako príklad pritom možno uviesť obchodnú dohodu medzi EÚ a karibskými štátmi – Dohoda o hospodárskom partnerstve EÚ-CARIFORUM, ktorá okrem prvkov asymetrie tiež spája obchodnú politiku EÚ s rozvojovými nástrojmi, ako je napr. sociálny a environmentálny dialóg (Európsky parlament, 2019a, s. 16). Preferenčný prístup na trhy EÚ je poskytnutý Bolívii v rámci Všeobecného systému preferencií (GSP+) a jediným beneficentom schémy Všetko okrem zbraní (EBA) je z daného regiónu Haiti (Európska komisia, 2020c).

K rozvoju investičnej činnosti v Latinskej Amerike prispieva aj už spomínaný Investičný nástroj pre Latinskú Ameriku (LAIF) alebo Investičný nástroj pre Karibik (CIF), ktoré sa nachádzajú mimo rámca konvenčných nástrojov rozvojovej spolupráce a ktorých cieľom je vzájomne prepojiť financovanie rozvojových projektov v regióne z viacerých zdrojov. Ide o trend rozvojovej spolupráce EÚ s latinskoamerickými štátmi, tzv. *blending* – kombinovaný projekt, pri ktorom sa využíva limitované množstvo prostriedkov EÚ, predovšetkým v podobe finančných grantov, s cieľom mobilizovať financovanie investičných projektov v kombinácii s prostriedkami finančných inštitúcií a súkromného sektora (Európska komisia, 2015). Pri *blendingu* tak dochádza ku kombinácii tradičnej ODA, ostatných oficiálnych tokov a pôžičiek s priamymi zahraničnými investíciami alebo s financovaním zo strany domáceho súkromného sektora. Podľa Ferrera a Behrensa (2011) grantový prvok, resp. zvýhodnená pôžička v *blendingu* znižujú celkové náklady projektu, náklady na vyplácané úroky a rovnako aj zmiernujú riziko spojené s realizáciou projektu. Hultquist (2015) uvádza ako potenciálne výhody *blendingu* vyššiu efektívnosť rozvojovej pomoci, vyhnutie sa pasci pomoci, rovnako ako zviditeľnenie európskej rozvojovej spolupráce. Pre EÚ a jej členské štáty je *blending* nástrojom zvyšovania ich koordinácie a súdržnosti pre dosahovanie cieľov rozvojovej politiky EÚ a zvyšovanie jej efektívnosti (Ferrer a Behrens, 2011, s. 6). Kombináciou súkromných a

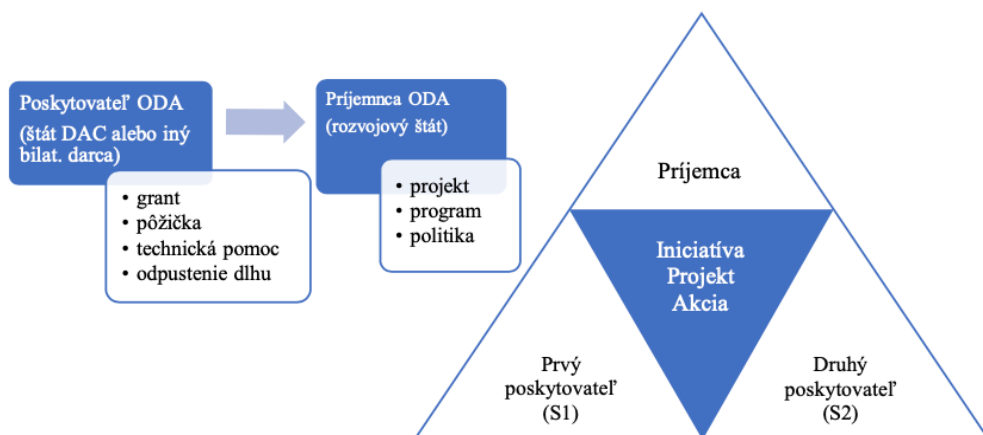
verejných zdrojov dochádza k vytváraniu synergie medzi viacerými oblasťami rozvojovej spolupráce, čím sa zvyšuje jej efektívnosť. Pri projektoch sa tiež kladie dôraz na udržateľný rozvoj, využívanie obnoviteľných zdrojov energie a zmiernenie klimatických zmien.

Tradičný model rozvojovej spolupráce, zobrazuje schéma 1, medzi krajinami sever-juh, založený na oficiálnej rozvojovej pomoci poskytovanej hospodársky vyspelými štátmi, je stále vo väčšej miere nahrádzaný horizontálnym modelom spolupráce medzi štátmi globálneho juhu. Pozíciu poskytovateľov rozvojovej pomoci obsadzujú aj mnohé rozvíjajúce sa ekonomiky, tzv. *emerging donors* – noví darcovia, medzi ktorými majú dominantné postavenie štáty BRICS. Brazíliu možno označiť ako dualistický štát, ktorý je na jednej strane príjemcom ODA, ale na druhej strane patrí medzi poskytovateľov rozvojovej spolupráce iným rozvojovým krajinám, predovšetkým formou technickej spolupráce, humanitárnej pomoci, spolupráce v oblasti vzdelávania a príspevkov do medzinárodných organizácií (Hochstetler a Inoue, 2019). Taktiež ekonomická angažovanosť Čínskej ľudovej republiky v latinskoamerickom regióne má rastúcu tendenciu, prostredníctvom zvyšovania investícií, poskytovania pôžičiek a rastúcim vzájomným obchodom. Potenciál pre zvyšovanie rozvojovej spolupráce Číny s daným regiónom je reprezentovaný aj rozšírením iniciatívy *Jeden pás, jedna cesta* na Latinskú Ameriku a Karibik. Významným medznikom pre rozvoj horizontálnej rozvojovej spolupráce bola konferencia OSN v Buenos Aires v roku 1978, keď bol prijatý Akčný plán z Buenos Aires, ktorý obsahuje komplexný rámec podpory a rozvoja technickej spolupráce medzi rozvojovými štátmi (OSN, 2020). Tento druh spolupráce mal predstavovať komplementárny prvok transferu technológií z hospodársky vyspelých štátov do rozvojových krajín. V štátoch Latinskej Ameriky a Karibiku bol prijatý Iberoamerický program na posilnenie juh-juh spolupráce (Cooperación Sur-Sur, 2020), s cieľom inštitucionálnej podpory rozvojovej spolupráce na horizontálnej úrovni, teda medzi rozvojovými krajinami navzájom.

Koncept trojstrannej (triangulárnej) spolupráce predstavuje jednu z foriem rozvojovej spolupráce medzi krajinami globálneho juhu, kde hospodársky vyspelé štáty, resp. medzinárodné organizácie poskytujú finančnú, technickú alebo materiálnu podporu s cieľom stimulovať rozvojové aktivity prebiehajúce medzi dvomi alebo viacerými rozvojovými štátmi (Európsky parlament, 2019b). Výhodou tohto mechanizmu rozvojovej spolupráce je vymieňanie vedomostí a národných skúseností nielen medzi rozvojovými krajinami

navzájom, ale aj za účasti hospodársky vyspelých štátov (schéma 1). Ako vyplýva z údajov scény 1, prvý poskytovateľ (S1) je štát, alebo skupina štátov, najčastejšie ide o rozvíjajúce sa ekonomiky, ktoré sú v pozícii zodpovedného poskytovateľa potrebnej technickej alebo inej pomoci. Typickým príkladom prvých poskytovateľov v rámci regiónu Latinskej Ameriky sú Čile, Brazília, Mexiko, Argentína a Kolumbia. Na vrchole príslušného trojuholníka je príjemca rozvojovej pomoci (rozvojový štát alebo skupina rozvojových štátov), ktorý okrem svojej pasívnej pozície môže tiež rôznym spôsobom prispieť k príprave a realizácii projektu. Druhý poskytovateľ (S2) zohráva úlohu sprostredkovateľa a podporovateľa rozvojovej spolupráce medzi rozvojovými krajinami a do určitej miery prispieva finančne alebo technicky k realizácii samotnej iniciatívy. Na pozícii S2 je zvyčajne hospodársky vyspelý štát alebo medzinárodná organizácia, resp. jej inštitúcia.

Schéma č. 1: Tradičná bilaterálna (vľavo) a trojstranná (vpravo) rozvojová spolupráca

Prameň: vlastné spracovanie podľa: Cooperación Sur-Sur.

Nový európsky konsenzus o rozvoji potvrdzuje záväzok EÚ a jej členských štátov stimulovať rozvojovú spoluprácu medzi rozvojovými štátmi navzájom, rovnako ako trojstrannú spoluprácu. Španielsko, Portugalsko a Nemecko sú dôležitými podporovateľmi rozvojovej spolupráce medzi krajinami globálneho juhu a zároveň najčastejšie zohrávajú úlohu druhého poskytovateľa (S2) spomedzi štátov EÚ (Európsky parlament, 2019b). Príkladom trojstrannej spolupráce je rozvojová spolupráca EÚ a Kolumbie so stredoamerickými

štátmi v oblasti podnikania a rozvoja podnikania v Strednej Amerike. Cieľom tejto iniciatívy je získať poznatky o úspešných podnikateľských projektoch a stratégiách v Kolumbii a informovať o kolumbijskej ekonomickej politike pre rozvoj podnikania. Projekt zároveň zahŕňa finančnú aj technickú pomoc (OECD, 2019b). Ako ďalší príklad tu možno uviesť spoluprácu Nemecka s Marokom a Kostarikou pre udržateľný manažment a lepšie využívanie lesov, ktorej cieľom je výmena skúseností v oblasti predchádzania lesným požiarom, ochrany biodiverzity a rozvoja ekoturizmu (OECD, 2019b). Trojstranná rozvojová spolupráca a väčšia participácia inštitúcií a členských štátov EÚ v nej predstavuje alternatívny nástroj pre tradičnú európsku rozvojovú spoluprácu s Latinskou Amerikou a Karibikom. Trojstranná spolupráca sa zdá byť efektívnejším nástrojom aj v prípade implementácie cieľov udržateľného rozvoja Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj, z dôvodu zapojenia viacerých aktérov, ich vzájomnej interakcie, výmeny poznatkov a skúseností pre dosiahnutie synergického efektu.

5 Záver

Európska únia, jej inštitúcie a jednotlivé členské štáty, je najdôležitejším partnerom krajín Latinskej Ameriky a Karibiku pre rozvojovú spoluprácu. Medzi najväčších poskytovateľov rozvojovej pomoci z dlhodobého hľadiska patria okrem inštitúcií Európskej únie Nemecko, Španielsko a Francúzsko. Práve Španielsko tradične alokuje najväčší podiel z poskytnutej ODA do tohto regiónu, a to na základe historických, kultúrnych, politických a hospodárskych väzieb. Súčasná rozvojová spolupráca Európskej únie s Latinskou Amerikou a Karibikom má tri základné rozmery – *socioekonomický, hodnotový a environmentálny*. Socioekonomická dimenzia rozvojovej pomoci spočíva najmä v spolupráci pri odstraňovaní chudoby, sociálnych rozdielov, zatiaľ čo hodnotový rozmer je reprezentovaný šírením noriem a hodnôt, na ktorých je založená európska integrácia, napr. prostredníctvom medziregionálneho politického dialógu. Environmentálnu dimenziu rozvojovej spolupráce EÚ s daným regiónom možno preukázať vzájomnou kooperáciou pri zmierňovaní klimatických zmien a všetky tri rozmery sú reprezentované asistenciou Európskej únie pri plnení cieľov udržateľného rozvoja Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj.

Európska únia alokovala za rok 2018 len 6,83 % z celkovej poskytnutej ODA

do Latinskej Ameriky a Karibiku. Tento nízky podiel oficiálnej pomoci je dôsledkom rastúcej príjmovej úrovne mnohých krajín regiónu, kde väčšina štátov patrí do skupiny štátov so stredným, konkrétne vyšším stredným príjmom na obyvateľa. Avšak región Latinskej Ameriky a Karibiku stále patrí k rozvojovým regiónom sveta, ktorý disponuje špecifickými problémami, ako je napr. vysoká miera sociálnej nerovnosti. Navyše, jednotlivé štáty regiónu nie sú homogénne, čo sa týka dosiahnutej úrovne socioekonomického rozvoja. Napriek tomu, že ODA nie je hlavným zdrojom externého financovania rozvoja a jej podiel na celkových finančných tokoch do daného regiónu klesá, tak má naďalej svoje opodstatnenie. Vo väčšine latinskoamerických štátov ODA zohráva v súčasnosti skôr stimulačnú, resp. katalytickú funkciu v kontexte mobilizovania a podpory iných verejných alebo súkromných zdrojov rozvoja. V tomto smere tvorí výnimku Haiti, kde sa ODA relatívne vysoko podieľa na HND, na tvorbe hrubého kapitálu v ekonomike a na celkových finančných tokoch do krajiny. Haiti, ako jediný latinskoamerický a karibský štát klasifikovaný ako najmenej rozvinutý štát, potvrdzuje predpoklad, že menej rozvinuté štáty sú viac závislé od rozvojovej pomoci. Kuba je štát, ktorý má najvyšší podiel oficiálnej rozvojovej pomoci (85 %) na celkových kapitálových tokoch do krajiny. Z uvedeného vyplýva, že s rastúcou ekonomickou a príjmovou úrovňou štátu klesá význam ODA ako zdroja externého financovania rozvoja, v prospech iných vonkajších zdrojov rozvoja.

Na záver možno zhrnúť základné smery súčasnej rozvojovej spolupráce EÚ s regiónom Latinskej Ameriky a Karibiku do nasledujúcich bodov:

- udržateľný rozvoj a spolupráca pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja sú základným pilierom súčasnej rozvojovej spolupráce,
- do popredia sa čoraz viac dostávajú alternatívne nástroje rozvojovej spolupráce, ako sú napr. blending alebo politický dialóg,
- dôraz sa kladie na inovatívne prístupy k rozvoju a ich efektívnosť,
- poskytovanie ODA nestráca svoj zmysel, najmä tým, že plní sprostredkovateľskú a mobilizačnú funkciu pre rozvoj v regióne,
- dôraz sa kladie aj na rozvoj hospodárskych vzťahov medzi regiónmi, prostredníctvom liberalizácie obchodu a podporou investičnej aktivity v latinskoamerickom regióne,
- rozvojová politika EÚ reaguje na relatívne vyššiu úroveň príjmov

v mnohých štátoch regiónu, čoho dôkazom je prijatie nástroja pre rozvoj v prechodnom období,

- EÚ podporuje horizontálnu rozvojovú spoluprácu medzi rozvojovými štátmi navzájom, napr. podporou trojstrannej rozvojovej spolupráce.

Najväčšiu výzvu v oblasti rozvojovej spolupráce EÚ s krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku predstavuje prechod od *tradičnej oficiálnej rozvojovej pomoci* k „*vyspelejšej*“ *medzinárodnej spolupráci pre rozvoj*, ktorá spočíva vo využívaní komplexnejších alternatívnych nástrojov rozvoja a participácii rôznych domácich a zahraničných subjektov, a to v dôsledku už spomínaného hospodárskeho pokroku väčšiny štátov regiónu.

Pod'akovanie

Článok bol vypracovaný v rámci projektu mladých učiteľ'ov, vedeckých pracovníkov a doktorandov EUBA s názvom „Rozvojová spolupráca Európskej únie s vybranými regiónmi“ č. I-20-104-00.

LITERATÚRA

- [1] BURNSIDE, C. – DOLLAR, D. 2000. Aid, policies and growth. *The American Economic Review*. 2000, 90 (4), 847 – 868.
- [2] CAMERON, F. 2012. *An Introduction to European Foreign Policy*. Londýn: Routledge, 2012.
- [3] CASTELLS-QUINTANA, D. – LARRÚ, J. M. 2015. Does Aid Reduce Inequality? Evidence for Latin America. *The European Journal of Development Research*. 2015, 27 (5), 826 – 849.
- [4] COOPERACIÓN SUR-SUR. 2020. Acerca del PIFCSS. [online]. 2020. [citované 19. 3. 2020]. Dostupné na <https://www.cooperacionsursur.org/es/conozcanos/acerca-del-pifcss.html>
- [5] DONOR TRACKER. 2020. Spain. [online]. 2020. [citované 20. 3. 2020]. Dostupné na <https://donortracker.org/country/spain>
- [6] ECLAC. 2015. Financing for Development in Latin America and the Caribbean. [online]. 2015. [citované 29. 3. 2020]. Dostupné na https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/37769/S1500126_en.pdf

- [7] EU EXTERNAL ACTION. 2018. The European Union launches the Regional Facility for Development in Transition. [online]. 2018. [citované 13. 3. 2020.] Dostupné na https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_kk/43992/The%20European%20Union%20launches%20the%20Regional%20Facility%20for%20Development%20in%20Transition
- [8] EUR-LEX. 2020. International action to help indebted poor countries. [online]. 2020. [citované 12. 3. 2020]. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ar12402>
- [9] URÓPSKA KOMISIA. 2015. Guidelines on EU blending operations. [online]. 2015. [citované 27. 3. 2020]. Dostupné na <https://europa.eu/capacity4dev/t-and-m-series/documents/guidelines-eu-blending-operations>
- [10] EURÓPSKA KOMISIA. 2020a. International Cooperation and Development. [online]. 2020. [citované 17. 3. 2020]. Dostupné na https://ec.europa.eu/international-partnerships/where-we-work/latin-america_en
- [11] EURÓPSKA KOMISIA. 2020b. The Partnership Instrument, advancing the EU's core interests. [online]. 2020. [citované 19. 3. 2020]. Dostupné na https://ec.europa.eu/fpi/what-we-do/partnership-instrument-advancing-eus-core-interests_en
- [12] EURÓPSKA KOMISIA. 2020c. Generalised Scheme of Preferences (GSP). [online]. 2020. [citované 18. 5. 2020]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>
- [13] EURÓPSKY PARLAMENT. 2019a. EU trade with Latin America and the Caribbean. [online]. 2019. [citované 18. 5. 2020]. Dostupné na [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/644219/EPRS_IDA\(2019\)644219_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/644219/EPRS_IDA(2019)644219_EN.pdf)
- [14] EURÓPSKY PARLAMENT. 2019b. South-South and triangular cooperation in Latin America. [online]. 2019. [citované 21. 3. 2020]. Dostupné na [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2019\)635607](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2019)635607)
- [15] FEENY, S. 2003. The impact of foreign aid on poverty and human well-being in Papua New Guinea. *Asia-Pacific Development Journal*. 2003, 10 (2), 73 – 93.
- [16] FERRER, J. N. – BEHRENS, A. 2011. Innovative Approaches to EU Blending Mechanisms for Development Finance. [online]. 2011. [citované 21. 5. 2020]. Dostupné na http://aei.pitt.edu/32006/1/EU_Blending_Mechanisms%5B1%5D.pdf
- [17] GLENNIE, J. 2011. The role of aid to middle-income countries: a contribution to evolving EU development policy. [online]. 2011. [citované 19. 5. 2020]. Dostupné na <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/7189.pdf>
- [18] HOCHSTETLER, K. – INOUE, C. Y. A. 2019. South-South relations and global environmental governance: Brazilian international development cooperation. [online]. 2019. [citované 18. 5. 2020]. Dostupné na https://www.scielo.br/scielo.php?pid=S0034-73292019000200204&script=sci_arttext&tlng=en

- [19] HULTQUIST, I. 2015. Mapping of EU blending. [online]. 2015. [citované 20. 5. 2020]. Dostupné na <https://www.sida.se/contentassets/b129567b1f594a299ee796383ae6d510/aff67515-12bc-4f68-83d4-fe9a1100fc47.pdf>
- [20] KINGSBURY, D. – MCKAY, J. – HUNT, J. – MCGILLIVRAY, M. – CLARKE, M.. 2016. *International Development. Issues and Challenges*. Londýn: Macmillan Publishers Limited, 2016.
- [21] LAIF. 2020. About Latin America Investment facility. [online]. 2020. [citované 16. 3. 2020]. Dostupné na <https://www.eulaif.eu/en/about-laif#whatislaif>
- [22] Medzinárodný menový fond. 2020. Debt Relief Under the HIPC Initiative. [online]. 2020. [citované 11. 3. 2020]. Dostupné na <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/11/Debt-Relief-Under-the-Heavily-Indebted-Poor-Countries-Initiative>
- [23] MORRISSEY, O. 2001. Does aid increase growth? *Progress in Development Studies*. 2001, 1 (1), 37 – 50.
- [24] OECD. 2019a. Development Aid at a Glance. Statistics by Region. America. [online]. 2020. [citované 21. 3. 2020]. Dostupné na <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/America-Development-Aid-at-a-Glance-2019.pdf>
- [25] OECD. 2019b. Latin American Economic Outlook 2019: Development in Transition. [online]. 2019. [citované 16. 3. 2020]. Dostupné na <https://www.oecd.org/publications/latin-american-economic-outlook-20725140.htm>
- [26] OECD. 2020a. Official development assistance – definition and coverage. [online]. 2020. [citované 20. 3. 2020]. Dostupné na <http://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/development-finance-standards/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm>
- [27] OECD. 2020b. DAC List of ODA Recipients. [online]. 2020. [citované 22. 3. 2020]. Dostupné na <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/daclist.htm>
- [28] OECD. 2020c. Aid(ODA)disbursementstocountriesandregions. [online]. 2020. [citované 14. 3. 2020]. Dostupné na <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A>
- [29] OECD. 2020d. Resource flows beyond ODA in DAC statistics. [online]. 2020. [citované 19. 3. 2020]. Dostupné na <http://www.oecd.org/dac/stats/beyond-oda.htm>
- [30] OSN. 2020. Akčný plán z Buenos Aires (1978). [online]. 2020. [citované 18. 3. 2020]. Dostupné na <https://www.unsouthsouth.org/bapa40/documents/buenos-aires-plan-of-action/>
- [31] REYES, J. A. – SAWYER, CH. 2011. *Latin American Economic Development*. Londýn: Routledge, 2011.
- [32] SANAHUJA, J. A. – TEZANOS VÁZQUEZ, S. – KERN, A. – PERROTTA, D.. 2015.

- Beyond 2015: Perspectives and Proposals for Development Cooperation between the European Union and Latin America and the Caribbean. [online]. 2015. [citované 19. 5. 2020]. Dostupné na https://eprints.ucm.es/44723/1/Beyond_2015_eng.pdf
- [33] Svetová banka. 2020. Čistá prijatá oficiálna rozvojová pomoc. [online]. 2020. [citované 24. 3. 2020]. Dostupné na <https://data.worldbank.org/indicator/DC.ODA.TOTL.GN.ZS>
- [34] TEZANOS, S. – QUIÑONES, A. – GUIJARRO, M. 2013. Inequality Aid and Growth: Macroeconomic Impact of Aid Grants and Loans in Latin America and the Caribbean. *Journal of Applied Economics*. 2013, 16 (1), 153 – 177.
- [35] WANG, S. 2016. A Familial Relation? Spain and Latin America in the 21st Century. [online]. 2016. [citované 20. 5. 2020]. Dostupné na <http://www.coha.org/a-familial-relation-spain-and-latin-america-in-the-21st-century/>